

Növekedés másképp – egy biodinamikus gazdasági modell*

Farkas Sára

John Thackara:

How to Thrive in the Next Economy

Thames & Hudson Ltd., London, 2015, 192 p.

ISBN-13: 978-0500518083

John Thackara, a hagyományos gazdaságtudós szférán kívül eső szakterületet művelve, madártávlatból ad perspektívát jelenlegi, fenntarthatatlanul működő gazdasági rendszerünk új alapokra helyezéséhez. Írói és produceri tevékenységének keretében egész élete során a fenntartható jövőt szolgáló különböző életformák működési mechanizmusait vizsgálta, globális szinten szerzett tapasztalati tőkéje ezért hiteles megalapozását adja a megújulás iránti folyamatok életszerű irányba történő elmozdításához. A szerző ehhez kapcsolódó történeteit és konklúzióit blogján osztja meg olvasóközönségével, emellett a legjobb gyakorlatokat hordozó projektek vezetőinek meghívásával már számos általa rendezett nemzetközi fesztivál és nemzeti biennálé keretében továbbított üzeneteket, ideértve a Thackara nevével jegyzett nagy-britanniai „Designs of the Time” és a franciaországi „City Eco Lab” eseményeit. Intézményvezetés terén széleskörű tapasztalatait Hollandia Dizájn Intézete igazgatói tisztségének betöltése révén, valamint a londoni Royal College of Art kutatási igazgatójaként gyűjtötte. Jelenleg a „Doors of Perception” fenntarthatóságra és társadalmi innovációkra specializálódó dizájnszervezet alapító igazgatója. Írói munkásságának keretében eddig 10 könyvet publikált, legutóbbi kötete, *Hogyan növekedjünk a következő gazdaságban* címmel a londoni Thames & Hudson Kiadó gondozásában 2015 novemberében jelent meg.

Az újgazdaságban Thackara az ökonómia mechanizmusaihoz új célokat rendel, elmozdulva a pénznyereség szintjén értelemezett növekedés modelljétől. Thackara, a gazdasági tevékenységeknek fenntarthatóbb, társadalmi és környezeti viszonyrendszerbe ágyazott kereteket szabva, *a növekedés céljait egyértelműen az ember életszerű szükségleteinek méltányos teljesülése alá rendeli*. A szerző gyakorlati szakemberként e kötetében közösségi szinten működő, új megoldások és olyan praktikus megközelítések bemutatására vállalkozik, melyek alternatív válaszokat adnak az elidegenedés, az elégtelen egészségügyi szolgáltatások, a szegénység és

* Jelen cikk a szerző nézeteit tartalmazza, és nem feltétlenül tükrözi a Magyar Nemzeti Bank hivatalos álláspontját.

Farkas Sára a Magyar Nemzeti Bank vezető közgazdasági szakértője. E-mail: farkass@mnbb.hu.

a klímaváltozás kihívásaira. A kötet ennek megtárgyalásához elsőként tágabb, az útgazdaságot jellemző, elméletibb kereteket vázol, alapjaiban megkérdőjeleze a gazdaság működésének eddig kialakult, nyereség- és teljesítmény-központú irányultságát. Ennek mentén a növekedés céljaként a társadalom *jólétének emelését és a környezet minőségének növelését* határozza meg.

Az *útgazdaságban* a fejlődés megvalósításához és e folyamatosan változó rendszer irányításához egy sokféleségen alapuló *dinamikus egyensúly megteremtését* és szemléleti rendszerét javasolja bevezetni. A növekedés alapjait pedig a társadalmi tőke (1), széles tudásbázissal rendelkező egyének alkotta, öntevékeny közösségek, valamint olyan új infrastrukturális megoldások (2) képezik, melyek hatékonyabb vízgazdálkodást és – a várostérségek kompaktabb épített környezetéből és térszerkezetéből adódóan – csökkentett mobilitási igényt eredményeznek, továbbá ahol e hálózatok magasabb szinten hangolhatók össze.

E gondolatkör pedig valójában a gazdaságkutatói szféra nemzetközi közösségében újonnan, 2012 óta kiemelkedett, úgynevezett „*gyűrűbe zárt gazdaság*” (Doughnut Economics¹) modelljének gyakorlati megvalósulását jelenti. A kötet indirekt módon, e modell életképességének alátámasztására számos helyi, térségi specifikumokhoz illeszkedő új gyakorlatot, társadalmi innovációt mutat be. A városokban a szociális célú, közösségi kertészkedést, az esővízzel történő „okos gazdálkodást” mint új típusú városi infrastrukturális rendszerek kiépítését, vagy például a dizájnerek körében egyre népszerűbb upcycling, értéknövelő újrahasznosítási tevékenységet, továbbá az egyre terjedő helyi pénzek kialakulását vagy a személyesebb és közvetlenebb, úgynevezett peer-to-peer (P2P) hálózatok térnyerését a szerző egyaránt a megújulás felé történő elmozdulásként, a gazdasági folyamatokban történő változások előrejelzőiként azonosítja. Ezzel pedig Thackara annak tényét is rögzíti, hogy az új alapokra helyezett gazdaság felé történő *elmozdulás*, helyi szintű közösségi kezdeményezések keretében, *már megkezdődött*. A transzformációs folyamatok eszközrendszerében azonban az új alapokon történő közösségi együttműködések innovációin (1) kívül, a dizájn (2) és a minél egyszerűbb áttétellel működő finanszírozási gyakorlatok (3) is meghatározó *katalizátorok*ként szolgálnak. Thackara szerint e folyamatok integrált, technológiaintenzív és magas szinten urbanizált szolgáltatásokat fognak eredményezni, melyek globális elterjedése a gazdasági növekedést a tudás alapjaira helyezik.

¹ A „Doughnut Economics” fogalma, mely magyarul fánk- vagy gyűrűbe zárt gazdaságnak fordítható, Kate Raworth – az Oxford Egyetem Környezetváltozási Intézetének, egyben a Cambridge-i Egyetem Fenntartható Vezetés Intézetének vezető kutatója és oktatója, Római Klub-tag – nevéhez fűződik. Kate Raworth célja a 21. század kihívásainak megfelelő gazdaság folyamat- és eszközrendszerének meghatározása. Modelljében a gazdasági mechanizmusok határait a környezet eltartóképessége és az emberi jogokat méltányoló társadalmi szabályok vonják meg. Elmélete részletes formában a 2017-ben megjelenő „Doughnut Economics: seven ways to think like a 21st century economist” című könyvében kerül publikálásra, a szerző azonban ennek mozaikjait akadémiai folyóiratokban, ENSZ-jelentésekben, Twitter-bejegyzésekben, továbbá TEDX felszólalásai keretében már számos alkalommal kinyilatkoztatta. (<http://www.kateraworth.com/>)

John Thackara, a művészetek területéről érkezve, hidat képez a gazdasági szférát külső szemlélőként vagy felhasználóként érzékelő egyének és a közgazdaságtársadalom között. Ennek pedig nem csupán gondolatvilágában ad nyomatékot, könyvében ugyanis a biodinamikus rendszerek bemutatása kapcsán a biológia világából már közsímert, új fogalmakat ültet gazdasági keretrendszerbe (például „vitalitás-monitoring”, „mikorrhizásodás”). Ezek egyrészt a 21. század globális kihívásainak mélyebb megértését szolgálják, másrészt pedig aktívabbá teszik a gazdasági szférán kívüli szakértők és a gazdaságkutatók közötti párbeszédet. A kötet legnagyobb érdeme azonban az olvasóra gyakorolt inspirációs hatása. John Thackara ugyanis rövid kötetével a változások irányába történő elmozdulásra sarkall, továbbá közösségeinkkel és környezetünkkel alkotott kapcsolataink egyéni szinten történő újragondolására ösztönöz.